

Urszula Doliwa

Radio internetowe : realna alternatywa dla rozgłośni koncesjonowanych?

Media – Kultura – Komunikacja Społeczna 6, 112-122

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Urszula Doliwa

Radio internetowe - realna alternatywa dla rozgłośni koncesjonowanych?

Słowa kluczowe: radio, Internet, radio internetowe, media społeczne, media obywatelskie
Key words: radio, Internet, Internet radio, community media, civil media

Już w 2007 roku niemal trzy miliony Polaków słuchało radia w Internecie – to liczba, która robi wrażenie¹. Co więcej, jak pokazują badania, dynamika przyrostu słuchaczy radia internetowego jest większa niż wzrostu liczby osób korzystających z Internetu². Co prawda, wciąż jest daleko do realizacji scenariusza prognozowanego przez Elżbietę Anders w artykule opublikowanym na łamach „Życia” w 2001 roku, w którym jego autorka zapowiadała, że „w ciągu najbliższych 10 lat radiodbiorniki analogowe znajdą się na śmietniku historii, a ich miejsce zajmie komputer”³, ale istotna pozycja tego medium na rynku medialnym jest już chyba faktem. Polska szybko goni USA, gdzie w 2008 roku 33 miliony Amerykanów w wieku co najmniej 12 lat słucha każdego tygodnia stacji przez Internet⁴. Warto więc zadać pytanie, co kryje się dzisiaj pod hasłem „radio internetowe” i skąd bierze się jego popularność.

Radio internetowe - warunki funkcjonowania

Pierwszym radiem internetowym na świecie było Internet Talk Radio założone przez Carla Malamuda w 1993 roku⁵. Pierwszym polskim radiem internetowym było prawdopodobnie Radio Net, które zaczęło nadawać pięć lat później – w 1998 roku. Twórcą Radia Net był Michał Marcinik⁶. Obecnie w Polsce istnieje już kilkaset stacji internetowych, a w Stanach ich liczba sięga kilkunastu tysięcy⁷.

¹ P. Piewski, *Radio on-line wyprze tradycyjne?*, [online] <www.money.pl>, dostęp: 03.04.2008.

² Tamże.

³ E. Anders, *Stacja radiowa w Internecie*, „Życie” 2001, nr 250, s. 21.

⁴ km, *33 miliony Amerykanów słucha radia w sieci*, [online] <wirtualnemedia.pl>, dostęp: 17.03.2008.

⁵ L. Olszański, *Dziennikarstwo internetowe*, Warszawa 2006, s. 17.

⁶ Por. [online] <one.xthost.info/emsoft/shc6.htm>, dostęp: 20.05.2008.

⁷ S. Augustyniak, *Internetowe radio: piękna przeszłość i piękna przyszłość*, [online] <www.interstandart.pl/news/73105.html>, dostęp: 19.03.2008.

Zacznijmy od krótkiego przedstawienia warunków, w jakich funkcjonują rozgłośnie internetowe w Polsce. Po pierwsze należy stwierdzić, że Internet staje się w Polsce powoli medium masowym. Z badań CBOS przeprowadzonych w 2008 roku wynika, że blisko połowa dorosłych Polaków miała już dostęp do Internetu w domu. Prawie dwie piąte dorosłych Polaków używało emaila. Chętnie też korzystano z innych usług internetowych. W lutym 2008 roku 15% Polaków kupiło coś przez Internet. Przekonaliśmy się również do zalet telefonii internetowej (używał jej prawie co piąty internauta)⁸. Dostęp do Internetu, a także umiejętność korzystania z jego możliwości, staje się więc coraz bardziej powszechna, co oczywiście wpływa pozytywnie na rozwój radiofonii internetowej. Warto zauważyć, że już w 2007 roku co czwarty internauta słuchał radia w sieci. Jak donosi Piotr Piewski w raporcie na temat radia internetowego, Polacy częściej wykorzystują Internet do słuchania radia niż ściągania filmów lub poszukiwania pracy⁹.

Radio internetowe to termin trudny do zdefiniowania. Niektórzy tym mianem są skłonni określać wszelkie stacje nadające w Internecie, także te, dla których sieć jest tylko dodatkowym – obok tradycyjnego – kanałem transmisji. Inni są zdania, że stacje internetowe to takie, których można słuchać tylko w Internecie. W tym artykule szczególna uwaga zostanie zwrócona na te drugie, choć, jak pokazują badania, Polacy za pośrednictwem sieci słuchają przede wszystkim rozgłośni, które nadają również w sposób tradycyjny. Najbardziej popularne polskie radio internetowe nadające wyłącznie w sieci – Gadu Radio – znalazło się w badaniach słuchalności radia przez Internet, prowadzonych przez SMG/KRC, dopiero na 22. miejscu (tabela 1).

Radia internetowego chętnie słucha się w miejscu pracy. Tak zwany prime time wirtualnych rozgłośni przypada zwykle jedną, dwie godziny po czasie największej słuchalności rozgłośni tradycyjnych¹⁰.

Uruchomienie rozgłośni internetowej nie stanowi większego problemu. W Internecie nie brakuje stron, na których można znaleźć informacje, jak w ciągu kilku godzin przerobić domowy komputer na stację internetową. Krąg odbiorców takiej stacji jest jednak z konieczności bardzo ograniczony. Do uruchomienia niewielkiej stacji internetowej z prawdziwego zdarzenia potrzeba jednak niewiele więcej. Na przykład Radio Aktywne – studencka rozgłośnia internetowa – rozpoczynało działalność, posiadając dwa komputery, prostą konsolę i dwa mikrofony dynamiczne. Do uruchomienia rozgłośni konieczne okazało się również łącze internetowe i jedno pomieszczenie z podstawowymi meblami. Z czasem dokupiono bardzo przydatny

⁸ Badanie CBOS było realizowane od 7 do 10 marca 2008 r. na reprezentatywnej próbie Polaków. Zob. kk – pap, *Prawie połowa Polaków ma Internet w domu*, [online] <www.witalne.media.pl>, dostęp: 14.04.2008.

⁹ P. Piewski, dz. cyt.

¹⁰ L. Olszański, dz. cyt., s. 18.

Tabela 1

Słuchalność internetowego Gadu Radia na tle słuchalności stacji koncesjonowanych

Nazwa stacji	Zasięg miesięczny (w tysiącach)	Zasięg dzienny (w tysiącach)
RMF FM	22 690	8 655
ZET	20 612	7 460
PR I	13 552	4 620
PR III	11 742	2 196
ESKA SIEĆ	11 229	3 675
AGORA SIEĆ	8 596	1 877
PAKIET ŻŁOTE PRZEBOJE	7 429	1 349
RMF MAXXX	4 590	1 038
WAWA	3 367	528
SIEĆ RADIA PLUS	2 908	307
PR KATOWICE	2 303	285
PR BIS	2 225	175
RADIOSTACJA	1 876	451
TOK FM	1 715	427
ESKA WARSZAWA	1 531	439
ESKA WROCŁAW	1 526	519
PAKIET KATOWICKI	1 412	252
PR RAM WROCŁAW	1 384	181
PAKIET WARSZAWSKI	1 380	271
PR KRAKÓW	1 327	106
ŻŁOTE PRZEBOJE KAROLINA KATOWICE	1 319	224
GADU RADIO	1 300	250
PR WROCŁAW	1 299	145
ŻŁOTE PRZEBOJE POGODA WARSZAWA	1 291	246
PR MERKURY POZNAŃ	1 289	194
PR KIELCE	1 272	213
CLASSMAN ŁÓDŹ	1 232	178

Źródło: Badania SMG/KRC, październik – grudzień 2007, grupa badanych w wieku 15+.

zdaniem członków redakcji kompresor dźwięku¹¹. Podobny zestaw urządzeń niezbędnych do uruchomienia rozgłośni podaje Łukasz Sejfert ze studenckiego Radia Emiter. Zapewnia, że na zakup wspomnianego sprzętu wystarczyło kilka lat temu 6 tysięcy złotych¹².

Ile kosztuje roczne utrzymanie niewielkiej stacji internetowej? Badania ankietowe przeprowadzone w 2006 roku wśród pracowników internetowych rozgłośni studenckich wykazały, że kwoty te mogą być bardzo różne (tabela 2).

¹¹ Według informacji przekazanych 13 maja 2006 roku przez Michała Wojtyrę – jednego z założycieli Radia Aktywnego.

¹² U. Doliwa, *Radio studenckie w Polsce*, Olsztyn 2008, s. 135.

Tabela 2

Roczny budżet internetowych stacji studenckich

Nazwa stacji	Kwota (zł)
AKTYWNE	40 000
SFERA	26 000
EGIDA	1500 + koszty zakupu sprzętu
SAR	3 000

Źródło: U. Doliwa, *Radio studenckie w Polsce*, Olsztyn 2008, s. 136.

Tomasz Lida – założyciel internetowego Radia ART – szacuje, że roczne utrzymanie stacji kosztuje około 25 tysięcy złotych¹³. Główne wydatki związane z prowadzeniem rozgłośni to opłaty za lokal, serwer, łącze internetowe, a także opłaty z tytułu korzystania z praw autorskich. Trzeba przyznać, że coraz więcej polskich rozgłośni internetowych płaci organizacjom zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Kary za nielegalne korzystanie z utworów są dość dotkliwe. Pierwszą rozgłośnią internetową zamkniętą za niepłacenie tantiem było Radio Rebelia¹⁴. Było to w 2006 roku. Spektakularną akcją w związku z niewywiązywaniem się z obowiązku wnoszenia opłat za korzystanie z praw autorskich przeprowadziła policja również w opolskim Radiu Sygnały. Zajęto sprzęt radiowy i ponad 600 płyt. Studenckie Radio Sygnały było zmuszone zawiesić swoją działalność¹⁵.

Tabela 3

Stawki z tytułu korzystania z praw autorskich Stowarzyszenia Autorów ZAiKS

Zawartość utworów muzycznych i słowno-muzycznych w programie	Procent dochodów stanowiący stawkę
Do 10%	1%
10–25%	2%
25–40%	3%
40–50%	4%
50–60%	5%
50–70%	6%
Powyżej 70%	7%

Źródło: Tabela stawek wynagrodzeń autorskich Stowarzyszenia Autorów ZAiKS za nadawanie utworów w sieciach interaktywnych (webcasting) zatwierdzona 28.02.2008 roku uchwałą zarządu Stowarzyszenia Autorów ZAiKS, [online] <[¹³ Według informacji przekazanych 7 maja 2008 roku przez Tomasza Lidę – założyciela internetowego Radia ART.](http://www.zaiks.org.pl/portalzaiks/zax_JakDzialaFirst.jsp?sysparameters=packed=(true);¶meters=IndexPath=(INDEX$1657/INDEX$1658/INDEX$1665;ID=INDEX$1665);whereClause=(ZAX_STATUS=!039!4!039!!032!AND!032!ZAX_MIEJSCE=JAK_DZIALA.PODSTAWY_PRAWNE.ZATWIERDZONE_TABELE`);wstep=(n)>, dostęp: 28.12.2010.</p>
</div>
<div data-bbox=)

¹⁴ Por. [online] <one.xthost.info/emsoft/shc_n27.htm>, dostęp: 22.05.2008.

¹⁵ A. Dmitruczuk, *Co czeka Radio Sygnały*, „Gazeta Wyborcza – Opole” 2007, nr 61, s. 2.

Tak zwane tantiemy są jednak dość wysokie. Stawka licencyjna najbardziej znanej organizacji zarządzającej prawami autorskimi – Stowarzyszenia Autorów ZAiKS – zależy od dochodów uzyskiwanych z prowadzonej działalności (tabela 3). Większość stacji internetowych działa jednak na zasadach non-profit i nie uzyskuje dochodów. Podmioty tego typu płać stawkę zryczałtowaną (tabela 4).

Tabela 4

Stawki Stowarzyszenia Autorów ZAiKS stosowane w przypadku braku dochodów

Liczba słuchaczy (technicznie możliwych do uzyskania)	Stawka miesięczna
1–50	100 zł
51–100	200 zł
101–250	400 zł
251–500	800 zł
501–1000	1 000 zł
1001–10 000	2 000 zł
Ponad 10 000	4 000 zł

Źródło: Tabela stawek wynagrodzeń autorskich Stowarzyszenia Autorów ZAiKS...

Stowarzyszenie Autorów ZAiKS to nie jedyna organizacja, do której twórcy internetowych rozgłośni radiowych są zobowiązani odprowadzać tantiemy. Składki od stacji internetowych pobiera również Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP. I ta organizacja posiada specjalną tabelę, według której pobierane są opłaty (tabela 5).

Tabela 5

Stawki Stowarzyszenia Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP

Liczba słuchaczy (technicznie możliwych do uzyskania)	Stawka miesięczna
1–50	50 zł
51–100	100 zł
101–200	150 zł
201–500	200 zł
Za każde rozpoczęte 100 powyżej 500	20 zł

Źródło: Tabela wynagrodzeń zatwierdzona uchwałą Zarządu SAWP z 16 marca 2005 roku i zaktualizowana uchwałą z 23 kwietnia 2008 roku (Dział Księgowości SAWP).

Związek Stowarzyszeń Artystów Wykonawców STOART to kolejna organizacja, która ma odpowiednie tabele przygotowane dla stacji internetowych (tabela 6). Wysokość składki to 0,6% wszystkich wpływów bez VAT.

W przypadku stacji niekomercyjnych obowiązują stawki minimalne. Ponadto w pierwszym roku – działalności niekomercyjne stacje internetowe mogą liczyć na 50% upustu.

Tabela 6
Stawki Związku Stowarzyszeń Artystów Wykonawców STOART

Liczba potencjalnych jednoczesnych wejść na portal/stronę	Stawka miesięczna
Do 100	112 zł
Od 101 do 1000	225 zł
Za każde następne 1000 możliwych wejść	57 zł

Źródło: Tabela stawek wynagrodzeń za korzystanie z artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych – pole eksploatacji Internet, [online] <http://www.stoart.org.pl/index/oplaty/3/#oplaty_tab>, dostęp: 27.12.2010.

Pozostaje jeszcze Związek Producentów Audio-Video ZPAV, który reprezentuje producentów fonogramów (płyty CD i innych nośników). I tu obowiązują stawki ryczałtowe (tabela 7). Podobnie jak w przypadku STOART-u na pewne ulgi w opłatach mogą liczyć nowo powstałe rozgłośnie internetowe.

Tabela 7
Stawki Związku Producentów Audio-Video ZPAV

Liczba słuchaczy (technicznie możliwych do uzyskania)	Stawka miesięczna
Do 50	100 zł
Od 51 do 100	200 zł
Od 101 do 200	300 zł
Od 201 do 500	400 zł
Za każde następne rozpoczęte 100	25 zł

Źródło: Tabele stawek wynagrodzeń Związku Producentów Audio-Video ZPAV, [online] <http://www.zpav.pl/pliki/dopobrania/tabela_webcasting.pdf>, dostęp: 27.12.2010.

W praktyce oznacza to, że nawet niewielka stacja, której może słuchać zaledwie kilku odbiorców jednocześnie i która nie ma żadnych przychodów, musi co miesiąc przekazać do organizacji zbiorowego zarządu prawami autorskimi ponad 300 złotych. Powoduje to znaczną frustrację twórców tych rozgłośni, czego dowodem są chociażby wpisy pod artykułami internetowymi na temat konieczności płacenia za korzystanie z utworów – jak na przykład ten, dość dosadny, autorstwa „Cichutkiego”:

Mam radio internetowe kurde do 20 słuchaczy teraz powiększam go do 50 ale ani ja ani żadni prezenterzy nie pobieramy z niego żadnych przychodów gramy tylko dla przyjemności więc nie rozumiem po jakiego mam płacić za to¹⁶?

¹⁶ Cichutki, [online] <<http://webinside.pl/news-4644-radio-internetowe-wymogi-licencje-i-oplaty.html>>, dostęp: 27.12.2010 (w cytacie zachowano pisownię oryginalną).

Płacenie wszystkim organizacjom zbiorowego zarządzania prawami autorskimi to dla wielu rozgłośni spore wyzwanie. Znaczna część z nich ogranicza się po prostu do uiszczania opłat licencyjnych najbardziej znanej i skutecznej w ich ściąganiu – Stowarzyszeniu Autorów ZAiKS.

Koszty stałe niewielkiej rozgłośni internetowej możemy łatwo prześledzić, wchodząc na strony Rodzimowierczego Radia Internetowego, które przyjęło zasadę, że zarówno wpływy, jak i wydatki radia są jawne i każdorazowo rejestrowane na stronie. Wśród kosztów stałych radia można tam znaleźć trzy pozycje: umowa licencyjna z ZAiKS w wysokości 100 złotych za miesiąc, opłata za korzystanie z serwera – 50 złotych za miesiąc oraz tak zwany webhosting – 45 złotych za miesiąc.

Skąd stacje internetowe biorą pieniądze na swoją działalność? W większości te często bardzo niewielkie stacje są utrzymywane przez twórców i współpracowników rozgłośni, którzy oprócz tego, że poświęcają swój czas na tworzenie programu, często wspierają taką inicjatywę finansowo. Na stronach internetowych większości stacji można też znaleźć apele z prośbą o wsparcie finansowe podobne do tego, który umieszczono na stronie Rodzimowierczego Radia Internetowego:

Rodzimowiercze Radio Internetowe „RadioWid” jest radiem w całości finansowanym z dobrowolnych składek załogi radia oraz słuchaczy. Jeżeli podoba Ci się nasze radio i chcesz je wesprzeć finansowo, możesz to zrobić, wpłacając dowolną kwotę na konto. Wszystkie wpłaty w całości przeznaczone są na utrzymanie radia: umowy z ZAiKS-em, wynajem serwera przekazującego sygnał radia oraz webhosting. Każda złotówka jest cenna. Serdecznie dziękujemy tym wszystkim, którzy już wsparli radio¹⁷.

Rynek reklamy poprzez rozgłoszenie radiowe dopiero się rozwija. Na wsparcie budżetu wpływami z tego tytułu mogą na razie liczyć głównie duże stacje, które mogą się pochwalić setkami tysięcy słuchaczy, jak na przykład Gadu Radio.

Oferta internetowych stacji radiowych

Podstawą do przeprowadzenia analizy oferty rozgłośni internetowych stał się katalog polskich stacji internetowych znajdujący się na stronie nadaje.com¹⁸. Z założenia w katalogu tym umieszcza się stacje, dla których Internet jest podstawowym kanałem transmisji. Nie są w nim więc uwzględnione rozgłoszenie koncesjonowane, w przypadku których ta forma nadawania jest jedynie dodatkowa. Analizę prowadzono od 14 do 20 maja 2008 roku.

¹⁷ [Online] <radio.wid.pl/lib/viewartmenu.php?id=16>, dostęp: 25.05.2008.

¹⁸ Zob. [online] <<http://nadaje.com/katalog.php?action=all&lang=pl>>, dostęp: 25.05.2008.

W katalogu znajdowało się w badanym okresie 338 internetowych stacji radiowych. Nie oznacza to jednak, że tyle stacji internetowych działało w Polsce. Po pierwsze należy podkreślić, że nie ma obowiązku rejestrowania stacji internetowej ani w urzędzie, ani w żadnym katalogu stacji internetowych. Po drugie zdarza się, że ta sama stacja figuruje w katalogu dwa razy pod nieco inną nazwą. Kilka stacji zostało zidentyfikowanych jako rozgłośnie nadające w eterze, a więc nie powinny się w tym katalogu znaleźć. Osobny problem to sprecyzowanie, jak liczyć internetowe stacje, które nadają w kilku kanałach jednocześnie, co przecież zdarza się dość często. Z reguły w takich przypadkach stacje te figurują jako jeden podmiot. Są jednak wyjątki. Portal Polska Stacja był reprezentowany w katalogu przez 12 różnych kanałów.

Liczba podana na stronie nadaje.com jest niewiarygodna także z innego powodu. Wejście na stronę internetową każdej ze stacji umieszczonej w katalogu pozwala z całą odpowiedzialnością stwierdzić, że wiele z nich to efemerydy. Równie szybko powstają, jak zawieszają nadawanie programu. Powody są różne. Brak pieniędzy, osób chętnych do współpracy, wsparcia i przekonania o słuszności prowadzenia działalności. Linki do stron internetowych znacznej części rozgłośni nie działały, na niektórych stronach można było znaleźć informację o zawieszeniu pracy. Osobną grupę stanowiły stacje, które po prostu nie nadawały programu. Kompletna analiza aktywności wszystkich stacji z katalogu, po wykluczeniu tych, które zostały umieszczone podwójnie lub były stacjami koncesjonowanymi, pozwoliła stwierdzić, że z 332 stacji nadawało tylko 108, a więc jedynie jedna trzecia.

Zdecydowaną większość na tej liście stanowiły stacje, które nadawały tylko muzykę. Dominowała muzyka dyskotekowa. Aż 45 stacji ze 108 działających deklarowało, że nadaje taki właśnie gatunek muzyki. Część z tych stacji nie stroniła także od piosenek disco-polo. Utworom dyskotekowym często towarzyszyło techno. Zdecydowanie mniej stacji grało muzykę rockową (20 stacji) i popową (18 stacji).

Myli się jednak ten, kto uważa, że polska radiofonia internetowa ma jedynie taki, określmy to, mało ambitny wymiar. W katalogu figurowało wiele ciekawych, niestandardowych inicjatyw radiowych i to nie tylko ze względu na rodzaj nadawanej muzyki, ale także, a może przede wszystkim na to, co prezentowano na antenie w warstwie słownej. Na szczególną uwagę zasługują chociażby dwie stacje o profilu kulturalnym działające w Krakowie: Radio ART i Radio bez Kitu. Na ich antenie nie brakowało audycji autorskich, relacji z wydarzeń kulturalnych, a także artystycznych form radiowych, takich jak na przykład reportaż. Radio ART specjalizowało się ponadto w muzyce poważnej. Radio bez Kitu stawiało z kolei na promowanie niezależnych środowisk artystycznych i gatunków muzycznych rzadko spotykanych na antenie stacji nadających w eterze.

Z przeprowadzonej analizy wynika również, że znaczna część stacji internetowych starała się pełnić funkcję rozgłośni lokalnej (np. Enerstacja z Nowej Rudy, Radio Fabryka z Tczewa, Radio Śrem, Radio Vis istniejące

przy Stowarzyszeniu Kulturalnym „Prowincja” w Żywcu). Sporą grupę stanowiły też stacje o profilu religijnym (Radio Katolik, ewangeliczne Radio Chrześcijanin, radio kościoła Misja Łaski Bożej w Warszawie ggwo.pl, stacja Adwentystów Dnia Siódmego – Radio Nadzieja.pl, Rodzimowiercze Radio Internetowe „Wid”).

W obszarze zainteresowań twórców rozgłośni internetowych znalazły się również dzieci (BabyRadio.pl, Radio Bajka), kibice (Radio iGo!, Radio Widzew, stacja Legia Live), studenci (Akademickie Radio Sygnały – Opole, Radio Aktywne – Warszawa, Radio Egida – Katowice, Studencka Agencja Radiowa – Gdańsk, Studenckie Radio Frycz – Kraków, Radio Uniwersytet – Bydgoszcz, Radio 17 – Kraków).

W katalogu znalazło się też Radio Nago.fm, na którego antenie można było posłuchać audycji na temat relacji damsko-męskich, czy Radio-Heaven Muzyka i Tolerancja, kierujące swój program do homoseksualistów¹⁹.

Stacje internetowe tworzą zarówno niewielkie grupki zapaleńców, jak i duże grupy medialne. Na portalu Tuba.pl stworzonym przez Grupę Radiową Agory można było w monitorowanym okresie słuchać 13 stacji zarówno koncesjonowanych, jak i internetowych. Popularny portal Wirtualna Polska oferował z kolei 10 kanałów, w tym cztery typowo muzyczne i sześć tematycznych. Wśród tych ostatnich znajdował się kanał jakby specjalnie skrojony na potrzeby internautów, noszący nazwę „Do pracy”. Podobno sprawia, że „roboczegodziny” mijają szybciej.

Możliwości radia internetowego doceniają również giganci polskiego eteru, takie stacje jak RMF FM czy Eska. Na portalu miastomuzyki.pl można było w 2008 roku słuchać 36 stacji z logo RMF. Były to zarówno stacje nadające w eterze, jak i stacje wyłącznie internetowe. Warto na tej stronie zwrócić uwagę na eLO RMF – radio tworzone przy wsparciu grupy RMF FM przez i dla licealistów. Kilka kanałów internetowych oferowało też na swoich stronach internetowych także Radio Eska.

Różnorodności wśród stacji internetowych nie brakuje. Można powiedzieć, że niemal każdy może wybrać z tej oferty coś dla siebie. Polacy udowadniają, że nie obca jest im idea pracy społecznej i jest to zdrowy objaw coraz bardziej dojrzałej polskiej demokracji. Wszak jedna z podstaw teorii dobrze funkcjonujących demokracji to aktywność obywateli. Im obywatele są bardziej aktywni w swoich lokalnych środowiskach, miejscach pracy, kościołach, tym lepiej są poinformowani i w sposób bardziej odpowiedzialny i świadomy głosują²⁰. Trudno jednak oprzeć się wrażeniu, że część z tych stacji funkcjonuje w Internecie z konieczności, a nie z wyboru. Twórcy Radia bez Kitu, Radia ART, internetowych stacji lokalnych i studenckich

¹⁹ Działalność stacji nadających programy słowno-muzyczne, które figurowały w analizowanym katalogu, została nieco szerzej opisana w artykule: U. Doliwa, *Elektroniczne media społeczne w Polsce. Stan obecny i perspektywy rozwoju*, „Studia Medioznawcze” 2010, nr 4, s. 65–78.

²⁰ G. Stokes, *Democracy and Citizenship*, w: *Democratic Theory Today. Challenges for the 21st Century*, red. A. Carter, G. Stokes, Cambridge 2002, s. 37.

nie mieliby nic przeciwko prowadzeniu działalności w eterze. Barięą nie do pokonania są wysokie koszty takiej działalności i brak rozwiazan systemowych, które pozwoliłyby te koszty obniżyć. W Polsce nie istnieje system realnego wsparcia dla malych rozgosni środowiskowych.

Na znak protestu przeciwko tej sytuacji powstała w 2005 roku Niezależna Inicjatywa Nadawcza NINA pod kierownictwem zaoyiciela Radia ART Tomasza Lidy. Celem tej inicjatywy, wspieranej przez internetowe i pirackie stacje radiowe, było doprowadzenie do zmiany polskiego prawa medialnego tak, by założenie niewielkiej rozgosni osiedlowej lub wiejskiej o małej mocy (do 10 watów) nie wymagało uzyskania koncesji. Ich zasięg nie przekraczałyby 10 kilometrów. Stacje takie nadawałyby program integrujący lokalne rodowiska. W dużych aglomeracjach na jednej częstotliwości mogłoby istnieć nawet kilka stacji. Prawo do emisji miałby każdy, kto otrzymałby zgodę od Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty oraz lokalnego samorządu. Twórców NINY zainspirowały rozwiązania systemowe przyjęte w USA, gdzie idea rozgosni małej mocy (LPFM – Low Power FM) się sprawdzia²¹. Warto jednak wspomnieć, że wiele innych państw także dokłada starań, by wspierać tak zwane *community radio* – małe stacje radiowe tworzone z myslą o lokalnych społecznościach badz adresujące swój program do mniejszości, których potrzeby nie są zaspokajane przez media tradycyjne. Dziaalnoc NINY nie miała jednak jak dotąd wlywu na ksztalt polskiego ustawodawstwa w tym zakresie.

Podsumowanie

W Polsce oferta rozgosni internetowych jest szeroka. Oprócz licznych stacji grających tylko muzykę istnieje również wiele podmiotów, które tworzą ambitny program kierowany do środowisk lokalnych badz innych społeczności (religijnych, narodowych, kulturowych). Wiele z nich działa tylko w Internecie, bo nie ma szans na wejście w eter. Wysokie koszty związane z prowadzeniem rozgosni koncesjonowanej oraz brak pomocy ze strony państwa dla tego typu projektów sprawiają, że nadawanie w sieci staje się jedyną mozliwą formą dziaalania.

Brak wsparcia odczuwają też stacje internetowe, które nie mają ambicji nadawania w eterze. Ich twórcy, prowadząc działalnośc spoeczna, do której doplacają z własnej kieszeni, czują się niedocenieni. Wysokie opłaty związane z korzystaniem z praw autorskich sprawiają, że większoc stacji internetowych nie placi tantiem wszystkim organizacjom uprawnionym do ich pobierania. Domorośli dziennikarze obywatelscy muszą się więc liczyć z tym, że któregoś dnia zapuka do ich studia policja i zarekwiruje sprzęt radiowy. Ponadto Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych przewiduje za przestępstwo bezprawnego rozpowszechniania nawet karę

²¹ *Uwolnić eter*, [online] <wirtualnemedial.pl>, dostęp: 18.07.2005.

pozbawienia wolności do lat dwóch²². Wprowadzenie jednej niższej stawki dla wszystkich organizacji zarządzających prawami autorskimi z pewnością wpłynęłoby na rozwój tego sektora radiofonii internetowej i lepsze samopoczucie twórców tych deficytowych, a jednak jakże wartościowych inicjatyw. Ich sytuacji nie zmieni jednak nowelizacja Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 8 lipca 2010 roku. Jest w niej co prawda mowa o tym, że organizacje zbiorowego zarządzania są zobowiązane zawierać porozumienia dotyczące wspólnego poboru wynagrodzeń za korzystanie z przedmiotów praw pokrewnych, ale tylko w zakresie ściśle określonego pola eksploatacji – odtwarzania²³.

Summary

Internet radio – true alternative for licensed radio broadcasting?

Internet radio is developing very quickly and is gaining bigger and bigger audience. There is a lot of internet radio initiatives in very diverse communities. Internet radio is created by secondary school students, students, cultural associations, Catholic Church and representatives of other religions. What is the ground of such a big interest in creating internet radio? One of the most important reasons is relatively small running cost and contemporary model of licensed radio system. Current media system does not offer real support for small, community orientated radio stations, what practically makes their activity on air impossible. Polish audience in order to hear stations from beyond of so called “mainstream” uses more and more often internet radio stations. The goal of this article is to make a short overview of the internet radio broadcasting in Poland.

²² Artykuł 116 Ustawy z 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

²³ Ustawa z 8 lipca 2010 roku o zmianie Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz Ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2010 roku, nr 152, poz. 1016).